№ 212 ԿԻՐԱԿԻ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 28 1903 ԿԻՐԱԿԻ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 28 № 212

ԵՐԵՍՈՒՆԵՐԿՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբ. Առանձին համարները 5 կոպէկով.
Թղթակցական գրվածքներ մաքուր խմբագրատան մէջ.
Մէկ հասցէ. Тифлисъ, Редакція «Мшакъ» Tiflis. Rédaction «Mschak».
Տելեֆոն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի եւ տօն օրերից).
Բաժանորդագրութիւնը ընդունվում է ամեն լեզուով.
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողի համար 10 կոպէկ.
Տելեֆոն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Սրտացաւ և ծանր հիւանդութիւնից յետոյ սեպտ. 24-ին Ֆէր հանգաւ Բուլթայիսի գործակալ

ԴԱՒԻԹ ՍԱՀԱԿ ՔԱՀԱՆԱՅ ՏԱՐԱԼԵԱՆՑ

Ցաւալով այս մասին իրանց համար ծանր կորստեան ... ներին, ծանօթներին և բարեկամներին, որ հանգուցեալի յիշատակը յարգեն իրանց ներկայութեամբ։ Թաղումն է ամսիս 28-ին, կիրակի օրը, Բուլթայիսի հայոց եկեղեցու գաւթում։

Ամբիծը ամենայն երեկոյ 6 ժամին. 3—3

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Քաղաքական տեսութիւն.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Մատենագրութիւն. Նամակ Երեւանից. Նամակ Ալէքսանդրապօլից. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Արտաքին լուրեր.—ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ.—Մանրանկար. — ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ. — ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Հազարից մէկը.

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Այն ժամանակ, երբ Մերձաւոր Արեւելքում, այսինքն Բալկանեան Թերակղզում և Բօսֆորի ափերում, սկսում է նկատվել մի հակում դէպի խաղաղութիւն, Ասիայի Արեւելքում, Մեծ Ովկիանոսի և յատկապէս Կորէայի ափերի մօտ սկսում է նշմարվել վրդովմունք և անհանգիստ տրամադրութիւն։ Եապօնիան վերցրել է իր վրա պահանջներ անելու համարձակութիւն և իր քաղաքական ժամուլի բերանով սպառնալիքներ է կարդում Ռուսաստանին։

Որքան լուրջ են Եապօնիայի սպառնալիքները՝ այդ ոչ ոք չը գիտէ, որովհետև ասիական այդ նորագոյն պետութեան քաղաքական գործունէութեան ձեւերը դեռ անծանօթ են եւրօպական աշխարհին և չէ կարելի ասել, թէ եապօնացիները սիրում են սպառնալիքներով վախեցնել միայն և որոշ զիջումներ ձեռք բերել, թէ նրանք պատրաստ են իրանց սպառնալիքները փաստացնել իրական գործով և խօսել զէնքով, զօրքով և թնդանօթով։

Մի բան արժանի է ուշադրութեան, որ Եապօնիայի ետեւը կանգնած են ուրիշ պետութիւններ, օրինակ Անգլիան, մասամբ Ամերիկան և Գերմանիան, որոնք ցանկանում են Եապօնիայի ձեռքով իրանց շահերը առաջ տանել, եթէ կարելի է առանց ընդհարումների, որոնք կարող են յանկարծ փոխարկվել քաղաքական այնպիսի մեծ հրդեհի, որի հանգցնելը յետոյ թանգ կը նստի և չափազանց անսպասելի հետեւանքներ կարող է առաջացնել։

Դժուար է ենթադրել, որ գործը հասնի պատերազմի, բայց բնական է սպասել, որ տեղի ունենան սուր բանակցութիւններ և միջակվեն ազդեցութեան սահմաների վերաբերութեամբ միջազգային դաշնագրեր։ Արդէն մի քանի դաշնագրեր, որ աչողեցրել են կապել եւրօպական պետութիւնները Չինաստանի հետ, ցոյց են տալիս որ պետութիւնների մրցութիւնը միմեանց հետ շատ մեծ է և իւրաքանչիւրը շտապում է ձեռնտու կերպով կարգադրել իր յարաբերութիւնները, բայց նոյն երեւոյթը ցոյց է տալիս, որ պետութիւնները դաշնագրերի մէջ տեսնում են մի միջոց խուսափելու պատերազմից և կարգաւորելու իրանց գործերը։

Տեսնենք ինչ կասեն փաստերը։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ղ. Աղայեան. „Պատկերաւոր Այբբենարան“—մեծերի և փոքրերի համար. 36 երես, գինը 13 կոպ.

Մի որ և է ժողովրդի քաղաքակրթութեան աստիճանը որոշելու համար ամենալաւ նշանացոյցը կարելի է համարել գրագիտութիւնը։ Որքան մեծ է գրագէտների թիւը, նոյնքան բարձր կարող է լինել ժողովրդական կրթութեան մակերեւոյթը։ Պարզ է ուրեմն, որ գրագիտութիւն տարածելը չափազանց օգտակար և ցանկալի գործ է ամեն մի ազգի, ամեն մի ժողովրդի համար։

Սակայն մեզանում շատ շատերը կարծում են, թէ միայն դպրոցական պատերի մէջ կարելի է գրագիտութիւն սովորեցնել։ Ջը կայ դպրոց, ուրեմն մատաղ սերունդը պէտք է մեծանայ անուս ու անգրագէտ։ Սխալ կարծիք, թիւր հասկացողութիւն։ Դրանք մոռանում են, որ դպրոցից աւելի ազդու դեր կարող է կատարել ընտանիքը, որի նշանակութիւնը կրկնապատկվում է, երբ շրջապատող պայմանների շնորհիւ անկարելի է դպրոց ունենալ և մայրենի լեզու դասաւանդել։ Հարկաւոր է ուրեմն գիտակցութիւն այդ նշանակութիւնը հասկանալու և խելացի ձեւով չահագործելու համար։ Իւրաքանչիւր ընտանիք պէտք է իր սրբազան պարտականութիւններից մէկը համարէ մայրենի լեզու իմանալը և նոյնը մատաղ սերնդին աւանդելը։ Իսկ այդպիսի պարտականութիւնն իրականացնելու համար հարկաւոր են նպատակայարմար ձեռնարկներ։

Գրագիտութիւն սովորեցնելու պարզ ու փոքրիկ ձեռնարկի պակասութիւնը վաղուց, շատ վաղուց էր զգացվում մեզանում։ Եւ ահա վերջապէս այդ պակասը լրացնում է մեր ալեզարդ ու փորձառու մանկավարժը՝ պ. Ղ. Աղայեանը։ Նրա «Պատկերաւոր այբբենարանը» այնպիսի սիստեմով, այնպիսի պարզութեամբ է կազմված, որ կարող է չափազանց օգտակար դասագիրք լինել միաժամանակ թէ փոքրերի և թէ հասակաւորների համար։ Վերջիններս առաջին դասից յետոյ նոյն իսկ առանց ուսուցչի կարող են շարունակել այդ «Այբբենարանով» գրագիտութիւն սովորելը։

Նիւթերի դասաւորութիւնը շատ պարզ է։ Իւրաքանչիւր նոր դասի բացատրութեան համար առաջ են բերված մի քանի պատկերներ, որոնց տակ գրված են համապատասխան անունները։ Դրանից յետոյ ծանօթ տառերից կազմվում են բառեր, նախադասութիւններ ու փոքրիկ հատուածներ, որոնց ներքին բովանդակութիւնը և լեզուական հարստութիւնը բարդանում է հետզհետէ, աստիճանաբար։ Ամեն մի նոր տառից յետոյ գրված են նաև ձեռագիր տառեր, բառեր ու նախադասութիւններ, այնպէս որ կարդալն ու գրելը միաժամանակ, զուգընթացաբար են առաջ ընթանում։

Գրքոյկի վերջում, իբրև յաւելուած, գրված է մի առանձին թերթ՝ կտրատելու և շարժական տառեր կազմելու համար։

Հարկաւոր է նկատել, որ մեզանում թէև գոյութիւն ունեն «Մայրենի լեզուի» մի քանի դասագրքեր, բայց «պատկերաւոր այբբենարա-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՀԱԶԱՐԻՑ ՄԷԿԸ

Գիւղացիների սուգաւոր խմբի ուղեկցութեամբ տանում են դէպի գերեզմանատուն թաւիշով ու ոսկեզօծ նախշերով զարդարած մի դագաղ։ Նրան փայլ ու շքեղութիւն տալու համար ոչինչ չեն խնայել. գեղեցիկ, փայլուն դագաղով հանգուցեալի մերձաւորները, պարզ երեւում է, իրանց բուռն սէրն են արտայայտում նրան ու այդպիսով մխիթարել ջանում իրանց։

Դագաղի մէջ պառկած է մի երիտասարդ կին, մի բարձրահասակ, ջահիլ, գեղեցիկ հարս, որը դեռ նոր է բոլորել իր ամուսնութեան ետամեակը։ Նրան տանում են յաւիտենական հանգստի վայրը նրա առաջին երկունքից յետոյ. Նրա պէս շատերն են մեռել ու մեռնում կատարեալ անտէրութեան, բժշկի բացակայութեան պատճառով։

Առաջին երկունքից յետոյ նա հիւանդացաւ։ Տատմէրն սկսեց գործ դնել իր սովորական դարմանները, իւրաքանչիւր ակը տուող, այցելու, կին էլ իր «խելքի կտրած» դեղը, դարմանն առաջարկեց. անթիւ դեղերի ու դարմանների շնորհով խեղճի դրութիւնը գնալով աւելի ու աւելի ծանրացաւ։ Պատահմամբ նրան այցելութեան գնաց գիւղում ժամանակաւորապէս բնակվող քաղաքացի մի կրթված կին։ Նա սարսափեց, լսելով տատմօր ու այցելու կանանց գործ դրած վայրագ միջոցների մասին ու խորհուրդ տուեց հիւանդի փորի վրա դնել սառոյց, ասելով, որ ինքը նոյնպիսի հիւանդութիւն ունեցել է ու բժշկվել է գլխաւորապէս սառոյցի միջոցով. բացի այդ նա խորհուրդ տուեց քաղաքից բժիշկ հրաւիրել։

—Ինչ կը նստի մեզ վրա գօլատուրը,—հարցրին հիւանդի մերձաւորները։

—Ամենաշատը, ճանապարհածախսով, 30—40 րուբլի. տուէք նոյն իսկ դրանից աւել, միայն բերէք բժշկին ու փրկեցէք խեղճի կեանքը. եթէ 100 ր. էլ պահանջի ձեզնից բժիշկը, էլի չը խնայէք,—ասաց քաղաքացի կինը,—բժիշկն անպատճառ կազատի սրան։ Ես այդ հիւանդութեամբ երկու անգամ հիւանդացել եմ և երկու անգամն էլ բժիշկն է ինձ ազատել։

—Հը՞, խանում, բա էդ շատ չի. էդքան փողը հօ մի մեծ խազինա ա մեզ պէս ռանչպարի համար,—ասաց ծօծրակը քորելով հիւանդի հայրը, որը գիւղի հարուստներից մինն էր։

—Միթէ քո աղջկայ կեանքը մի 50 րուբլի գոնէ չարժէ քեզ համար,—ասաց տիկինը,—Աստուած ոչ անի, եթէ աղջիկդ մեռնի, չորս անգամ աւելի էք ծախսելու դագաղի, թաղման ու ժամահացի վրա. լաւ չէ՞ մի 50, 60, նոյն իսկ 100 րուբլի ծախսել ու փրկել նրա կեանքը։

—Ասա քո աղբաթը խէր ըլի, էդ ինչ ես ասում. բա ոնց չարժի,—ասաց հիւանդի հայրը,—իմ աղջկայ կեանքը ոչ թէ 100 մանէթ, այլ հարիւր միլլիօն մանէթ արժի ինձ համար. մի գօլատուրի տեղ տասը բերել կը տամ։ Դօխտուրը կը թափի. լաւ ես ասում, քո որդէքն ապրեն, քո հօրն ողորմի. ոնց չի, ոնց չի, բերել կը տամ, հէնց էս սհաթիս տղիս քաղաքն եմ ուղարկում գօխտուրի ետեւից։

Քաղաքացի կինը մի քանի խորհուրդներ էլ տուեց ու գնաց, հաւատացած լինելով, որ գիւղացին կը կատարէ իր պատուէրը, փող չի խնայի ու բժիշկ բերել կը տայ։

—Հա քո հէրն էլ անիծած, քո գօխտուրի հէրն էլ,—ասաց նրա դուրս գնալուն պէս հիւանդի հայրը,—մինն ասի՝ տվ ա քեզ կանչել, որ եկել ես մեծ-մեծ կտրատում. քեզ ինչ դարդ ունես ճտեղ. մենք ենք խաբար, մեր հիւանդը. խի՞ էն փողը քօլում հաւաքած գէտ ա, որ ես հաքիւրով գօխտուրին տամ, որ նա ֆայտօնով գայ, ֆայտօնով գնայ, ծէ ինչ ա՝ մի երկու խօսք պիտի տաի մի թղթի կտորի վրա խազել ինձ տայ, որ գնամ դեղ բերեմ աղջկանս լաւացնեմ։ Մեր Գիւլումնց դալլաքը լօխից լաւ գօխտուր ա. նրան արքայութիւն ըլի. էստ քառասուն-յիսուն տարի ա, ինչ նա մեր գեղը եօլա ա տանում։ Ես գօխտուրին գրօշ չեմ տալ, գրօշ. հէրու ամառ Ջալլադանց Պետրին, էն որ օխտը գաւաթ հատծած էր կերել, երեք ճոխա լօշտի, մի կթաւէր կօնչօլ ու նրանց վրա էլ կէս փութ գիլաս, ախիրը վերջը մեր դալլաքը չի թափեց. դուր տեղը փող խարջեցին, տարան քաղաք գօխտուրի կուշտ ու էլի փորը կապած բերան գիւղը։ Հիմի էլ ուզում են ինձ զուր տեղը փող խարջիլ տան։ Գիւլի աքիր,—դարձաւ նա տատմօրը,—ինչ խելքդ կտրում ա, արա. քաղքցու—մաղքցու խօսքերին մտիկ մի տար, հէչ միտդ մի դնիր։ Մարդի աչալը, կեանքը Աստուծու ձեռքին ա. եթէ նրա մըռաքումը պահիլն ըլի ոչ, հազար դէս ու դէն էլ անես, միլլիօն գօխտուր էլ որ բերես, կարող չեն թափել. լօխ նրա ձեռքին ա, նրա. գնացէք եկեղեցում պատարագ վառեցէք,—ասաց հիւանդի հայրը, տալով 5 կոպէկ մոմի համար իր եղբօր կնոջը։

Նա յուսով էր այդ 5 կոպէկով փրկել իր աղջկայ կեանքը։ Աւելի շուտ նա իրան մորթել կը տար, քան 100 րուբլի փող կը ծախսէր իր աղջկանը մահից փրկելու համար. նա իբրև գիւղի առաջնակարգ վաշխառու իր հարիւրներով մեծ հունձ էր անում միշտ. 100 րուբլի մի երկու տարում մի նոր հարիւրանոց էր ծնում նրա համար։

—Հողեմ գլուխդ,—ասաց քաղաքացի տիկնոջ հասցէին տատմէր Գիւլի աքիրը,—մենք աշխատում ենք փորը սառը պահել, նա ասում ա՝ սառոյց դրէք վրէն։

—Այ նա գլուխը քարոմն ա գալիս, գլուխը,—ասաց բարկացած հիւանդի հայրը,—քեզ ասում եմ՝ դու քո խելքի կտրածն արա, Գիւլի աքիր. քառասուն տարվայ տատմէր ես. դու նրա պէս հազարներից շատ ես հասկանում. ուզում ես գնամ դալլաք Սարգսին ու նախրչի Սհակին կանչեմ, մի նրանց հետ մասլահաթ արա։

—Ինչ կըլի. գնա կանչի. քէֆը քոնն ա,—ասաց Գիւլի աքիրը,—ես առանց նրանց էլ կը թափեմ, ամա որ ուզում ես, գնա կանչի։

Հիւանդի հայրը գնաց կանչեց դալլաք Սարգսին ու նախրչի Սհակին, որոնք, իբրև «բժիշկներ», մի-մի աստղեր են գիւղական մտայլ հօրիզօնի վրա. Նրանց կանչեց համար կանչում են ամենածայրայեղ դէպքում։

Դալլաքն ու նախրչին, առանց հիւանդին տեսնելու, իրար ետեւից մի քանի թաս արաղ կուլ տալուց յետոյ, հարսան սենեակը կանչեցին գիւղի աքօրը ու իմացան նրանից հիւանդի դրութեան մանրամասնութիւնները։ Երկար ու ձիգ խորհրդակցութիւնից յետոյ միաձայն որոշվեց դարման (յարդ) խաշել, լաւ եռացնել, ածել մի ապրակի մէջ ու դնել հիւանդի փորին. հովանալուն պէս կրկին խաշել դարման ու կրկին դնել փորին։ Մի-մի արաղ էլ կուլ տալով, գիւղական հօյնն ու էէյդէնը, դալլաք Սարգիսն ու նախրչի Սհակը դուրս գնացին տնից։ Գիւլի աքիրն իսկոյն և եթ կատարեց կօնսիլիումի որոշումը։ Խեղճ հիւանդը իրիկնապահին ազատվեց իր սարսափելի տանջանքներից ու իր գեհնիկ, իր բարբարոս տանջողներից. նա մեռաւ։

Հետեւեալ օրը մեծ հանդէսով, սուգ ու շիւանով, թաղեցին գեհնիկ ազգիտութեան զոհը բաղդ զոհին։ Դագաղի համար չը խնայեցին թաւիշ, ասրեշում ու ոսկեթել զարդեր։ Ըստ սովորականին մահից յետոյ դէպի հանգուցեալը տածվող սէրը կրկնապատկվեց ու տասնապատկվեց։ Ժամահացի համար լաւ պատրաստութիւն տեսան. հաց, միս, արաղ, գինի,

նը» հիմնովին տարբերվում է դրանցից—(նոյն իսկ իրան՝ Աղայեանի Ա. տարի «Մայրենի լեզուից»)—թէ ներքին և թէ արտաքին բովանդակութեամբ։ Պարզութիւնն ու հեշտութիւնն են նրա հիմքը կազմում։

Գինը թանկ չէ, եթէ մանաւանդ աչքի առաջ ունենանք պատկերները, որոնց թիւը հասնում է 60-ի։ Բայց ցանկալի էր, որ այդ «Այբբենարանը» միայն 3—5 կոպ. արժենար, առատ նկարներով լոյս տեսնէր և մուտք գործէր նոյն իսկ ամենայետին ընտանիքներում՝ թէ գիւղերում և թէ քաղաքներում։ Պէտք է զոհաբերել միայն մի քանի հարիւր րուբլի, որպէս զի այդ գեղեցիկ գործը իրականութիւն դառնայ։ Ու այդպիսի զոհաբերութիւնը աւելի մեծ օգուտներ կը տայ, քան թէ տասը «հոգեշահ կտակներ»։

Սլաք

—

Նոր ստացված գրեր.—Ց. Ցովհաննիսեան՝ «Դասագիրք ընդհանուր աշխարհագրութեան» առաջին տարի 107 եր. Գինը 50 կ. П. Корханиди: „Методическое Руководство", 88 стр. цѣна 30 коп. Ա. Սարգարեան-Արեշատեան. «Երազ կամ Օսկան Պետրովիչը եղեռում», ֆէյերիա մէկ չորս. 55 եր. գինը 20 կ. Ց. Դաղբաշեան. «Լիակատար բառարան ռուսերէնից—հայերէն» պրակ չորրորդ И.—М. Կ. Քաղ., Թ. Նալբանդեան. «Բացատրութիւն ս. պատարագի արարողութեան»։ Կ. Պոլիս, 1903 71 եր., գինը 5 ղահեկան։

ՆԱՄԱԿ ԵՐԵՒԱՆԻՑ

—

Սեպտեմբերի 24-ին

Այս սեպտեմբեր ամսից իր գործունէութեան մէջ մտաւ քաղաքային ինքնավարութեան նոր կազմը՝ բաղկացած 44 հոգուց։ Այս կազմի մասին իր ժամանակին բաւական գրվեց. աջող կազմ իր ամբողջութեամբ և էական մասով անուանել դժուար է, բայց մենք շատ ու քիչ աջող անուանեցինք, ի նկատի ունենալով այն ամօթալի դրութիւնը, որի մէջ գտնվում էր ընտրութեան գործը։ Այժմ ազատված այն կաշկանդումներից, որը մեր հասարակութեան ինքնագործունէութեան ընթացքի շնորհիւ սեղմում, շղթայում էր իւրաքանչիւրիս միտքը, կարող ենք այս կազմը նախորդի համեմատութեամբ անուանել աւելի աջող, քան աջող, որը դեռ ևս մենք առիթ ունենանք ապացուցել մօտիկ ապագայում։ Թէպէտ ներկայ կազմի մէջ կան քաղաքի շահերին բաւական պիտանի խրատւորներ, բայց կան և բաւական խնամակալներ, մեր հաշիւներով առաջնորդվող և ուղեղով ու հասկացողութեամբ չորչի մարդիկ, որոնցից լաւ բան դժուար կարելի լինի սպասել։ Այսօրվայ քաղաքային խորհրդի նիստը մի փառաւոր ապացոյց էր մեր առածներին.

Այսօր քաղաքային նոր կազմի երկրորդ նիստն էր, որտեղ որոշվում էր քաղաքագլխի ռոճիկի խնդիրը։ Ներկայ էին 41 ձայնաւորներ։ Նիստին նախագահում էր պ. Կ. Կամսարականը։ Քաղաքագլուխը նախագահել չէր կարող։ Ներկայ քաղաքագլուխը ստանում է ռոճիկ 5,000 ր.. Նա այդ ռոճկից պակասով մնալ չի համաձայնվի. այս յայտնի է ամենքին, ուրեմն ամենից կարճ ճանապարհը տապալելու համար նրան՝ հանդիսանում է ռոճիկի խնդիրը։ Մարդիկ մոռանում են միանգամայն իրանց կոչումը, գծած շահերը կուրացնում են նրանց։ Պարզ է ամենքին, որ որքան էլ ներկայ քաղաքագլուխը պակասութիւններ ունենայ, բայց նրա առաւելութիւնները և տուած օգուտները մեր քաղաքին ի նկատի առած՝ առ այժմ հրապարակի վրա չը կայ մի այլ թեկնածու, որը մօտաւոր արժանաւորութիւններ ունենար սրա համեմատութեամբ։

Թող համաձայնենք մի րոպէ ձեզ հետ, թող նա հեռանայ, անձնաւորութիւնը նշանակութիւն չունի մեզ համար, ով ուզում է լինի, այդ մի և նոյն է մեզ համար, միայն թէ լինի արժանաւոր և քաղաքագլխի կոչումն ճանաչող անձնաւորութիւն. սակայն որտեղից, ինչ միջոցներով գտնել այդպիսի անձնաւորութիւն 3000 րուբլի ռոճիկով և այն էլ հարիւրաւոր փակ բերանների «սաէ կտէններ» և չարախօսութիւնների տարափով։

Այսօր փառքը կատարված է, նոր կազմի 40 հոգուց 21-ը ձայն տուեց ռոճիկի պակաս չափին—այն է 3000-ին, իսկ 19-ը 5000-ին—մէկը մնաց ձեռնպահ—ուրեմն 21 հոգին կամ մեծամասնութիւնը առաջնորդվեցին գծած հաշիւներով և չարչիական հասկացողութեամբ, իսկ թէ այդպիսի մեծամասնութիւնը ինչ բարիքներ պիտի ծնէ մեր քաղաքի համար, այդ, կրկնում ենք, ցոյց կը տայ մեզ մօտիկ ապագան։ Բայց այդ ապականած լաւ գործը ոչ մի լոյս չէ խոստանում մեզ։ Չը մոռանանք յիշել, որ վարչութեան անդամների ռոճիկներն էլ 1500 րուբլուց իջեցրին 1200 րուբլու։

Ա—Դօ

ՆԱՄԱԿ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐՕՊՕԼԻՑ

—

Սեպտեմբերի 24-ին

Ամսիս 22-ին լրացաւ տեղիս ռեալական դպրոցի առաջնամեակը։ Այդ առիթով կատարվեց դպրոցական հանդէս դպրոցի դահլիճում։ Թէև սպասվում էր, որ շատ հասարակութիւն կը լինէր, բայց լի օր (երկուշաբթի) լինելու պատճառով, աշակերտների ծնողներից շատերը չը կարողացան ներկայ լինել հանդէսին և զրկվեցին կատարեալ հաճոյքից։

Հանդէսի ծրագրի համաձայն, դպրոցի վերատեսուչը կարդաց դպրոցի տեղեկագիրը, իսկ տեսչի պ. պաշտօնակատարը արտասանեց մի ճառ, որ վերաբերում էր ընտանեկան կրթութեանը. մինչև տղայի դպրոց յաճախելը։ Այնուհետև զանազան դասարանների աշակերտները կարդացին ոտանաւորներ՝ հայերէն, ռուսերէն, գերմաներէն և ֆրանսերէն լեզուներով։ Մէջ ընդ մէջ երգում էր դպրոցական երգեցիկ խումբը։

Գաւառական քաղաքներում միջնակարգ դպրոց ունենալու կարևորութիւնը ամեն մարդ կը խոստովանի, իսկ այնպիսի դպրոց, որտեղ աշակերտները սովորում են կենդանի, խօսուն լեզուներ, այդ աւելի գովելի է և պիտանի, բաւ որում այդ տեղից ապագայում դուրս կը գան լեզուագէտ—զարգացած երիտասարդներ, որոնց համար բաց կը լինեն կեանքի բոլոր ասպարէզները։

Աշակերտների արտասանած ոտանաւորների ազդեցութեան տակ մարդ ակամայ երանի է տալիս կրթվող մատաղ սերունդին, որ միջոց, յարմարութիւն ունի լեզուներ սովորելու, մինչդեռ այդ յարմարութիւնից զրկված էր նախկին սերունդը։

Պ. Վերատեսչի տեղեկագրից երևում է, որ 1902/3 ուսումնարանական տարում դպրոցում սովորում էին 208 աշակերտներ, որոնք զետեղված են եղել 6 դասարաններում, 2 հիմնական դասարան և 4-ը զուգահեռականներ։

Մանրամասնութիւնները միւս անգամ։

Ն. Գ. Նիկողոսեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Զինուորագրութեան ենթակայ այն անձինք, որոնք ծնվել են 1881 թւի հոկտեմբերի 1-ից մինչև 1882 թւի հոկտեմբերի 1-ը. եթէ մինչև առաջիկայ նոյեմբերի 15-ը չը ներկայանան զինուորագրական ատեանին կամ իրանց ուր լինելու մասին չը տեղեկացնեն նրան, կը տարվեն զինուոր առանց վիճակահանութեան, եթէ միայն որ և է մարմնական պակասութիւն չունենան։

—

Թիֆլիսի երկրորդ գիմնազիայում այս տարվանից բացված է հանրամատչելի մանկավարժական թանգարան, որը բաց է մանկավարժների և հետաքրքրվող հասարակութեան համար առաւօտեան 9—1, իսկ երեկոյեան 5—8 ժամը։ Թանգարանի կառավարիչը, գտնելով, որ էլէկտրական լուսաւորութիւնը կարևոր է թանգարանի համար, դիմել է Շուկկեր և ընկերութեան, խնդրելով վերջինիս անցկացնել լուսաւորութիւնը դէպի այդ հիմնարկութիւնը։ Վերջինս համաձայնվում է անցկացնել այն դէպքում, եթէ քաղաքը թոյլ կը տայ անցնել ամբողջ ճանապարհը՝ սկսած Միքայէլեան փողոցից մինչև երկրորդ գիմնազիայի շէնութիւնը՝ առանց աւելորդ լապտերներ դնելու, որ պարտաւոր է դնել նա համաձայն քաղաքի հետ ունեցած պայմանի։ Վերոյիշեալ հիման վրա մանկավարժական թանգարանի կառավարիչը խնդրում է քաղաքային վարչութեան թոյլ տալ Շուկկերին անցկացնելու էլէկտրական լուսաւորութիւնը առանց աւելորդ լապտերներ դնելու։

—

Ներկայումս նորից հարց է բարձրացել հրաւիրելու Պետերբուրգում պետութեան մէջ եղած բոլոր բարեգործական ընկերութիւնների ներկայացուցիչների համաժողով։ Այն հարցերից, որոնք պէտք է կազմեն այս համաժողովի քննութեան առարկան, ամենից աւելի նշանաւորն է բոլոր բարեգործական ընկերութիւնների միացման հարցը։ Ինչպէս հէնց այս հարցն էլ կազմում է համաժողովի գումարման շարժառիթը։ Բացի սրանից պէտք է քննվի չքաւորների ցուցակագրութեան համար հիմնվելիք կենտրոնական բիւրոյի հարցը։ Համաժողովին մասնակցելու համար հրաւիրվում են և արտասահմանեան բարեգործական ընկերութիւնների ներկայացուցիչներ։

—

Թիֆլիսի քաղաքային վարչութիւնը իւրաքանչիւր տարի յատկացնում է տեղական հրդեհաշէջների խմբին 200 րուբլի լուսաւորութեան և վառելիքի համար։ Բրանդմէյստէր Կօլմիկօվ ներկայումս այդ գումարը անբաւաւար գտնելով՝ որովհետև նոր կառուցած շինութեան մէջ աւելացել են թէ վառարանների և թէ լամպաների թիւը, խնդրում է քաղաքային վարչութիւնից լրացուցիչ գումար լուսաւորութեան համար 130 րուբլու քանակութեամբ։

—

Թիֆլիսի քաղաքային դուման, ինչպէս յայտնի է, 10,000 րուբլի է դրել ուպրավայի տրամադրութեան տակ՝ հետազօտութիւններ կատարելու համար այն աղբիւրների մասին, որոնք գտնվում են քաղաքի շրջականերում, ինչպէս են Նատախտարի և Ծալկայի աղբիւր-

---

մանուկանց գինի, որի շնորհով, որի հրաշագործ զօրութեամբ, ըստ հնաւուրց հասկացողութեան, ննջեցեալը երկնային արքայութիւնն է գնում չը խնայվեց բնաւ. ամեն ինչ բօլ էր, առատ. թէ հայր, թէ ամուսին, թէ եղբայր առատաձեռն էին դարձել անչափ։ Երբ խեղճ զոհի թաղման ծէսը վերջացաւ, քահանան դիմեց ժողովրդին ու տանը.

Կանգնեցէք, ցրվել մի՛ք, ժամանակն այնտեղից փախչում չի, քիչ համբերեցէք, բան ունեմ ասելու ձեզ. տանուտէր, գիւղի իշխաններ, հեռու մի՛ք կանգնիր, մօտ եկէք ու լաւ լսեցէք. ուզում եմ հէնց յատուկ ձեզ հետ խօսել։ Տարին էհէնց մի 20—30 ջահիլ ջիւան ջան ենք բերում էս հանգստարանում տափումը դնում ու գնում ժամանակ ունում, տարին էհէնց մի 20—30 տուն ա քանդվում. եթէ երեխանց հիւանդութիւն ա պատահում, ծաղիկ կամ բողազուռուց ա լինում, զոհերի թիւը մի տարում հարիւրից անցնում ա. տունը քիչը մի զոհ ա տալիս։ Ամեն անգամ, երբ ես մի երեխայ կամ մի ջահիլ, մի երիտասարդ եմ թաղում, սիրտս արիւնով լցվում ա, ժամատանը հաց չի բողազովս կուլ գնում։ Մարդ ահր իր ժամանակին, իր անցաւոր կեանքը բոլորած, վերջի ծայրին հասցրած, պիտի մեռնի, որ հանգիստ սրտով թաղես ու յետոյ էլ մի լաւ հաց ուտես, մի լաւ խմես նրա հոգու պայծառութեան համար ու ի սրտէ ողորմի տաս նրան։ Ո՞ւր ա, էսօր եթէ էս խեղճ բէյմուրադ հարսը չը լինէր մեր մեռելը, այլ նրա պառաւ Բիքին, էն ութսուն տարեկան գլխամեռը, ես նրան, Բիքի ամուն, ոչ թէ խաչով-աւետարանով, այլ զուռնադուդուկով կը թաղէի ուղղակի. նա պտէր մեռած է, նա, որ էսօր մի լաւ քէֆ էինք անելու էս մեռելի, սրա պէս ջահիլ զոհերի պատասխանատուն մենք ենք, մենք. էս տափումը դրած խեղճ հանգուցեալը մենը չի, մի բացառութիւն չի, այլ հազարից մինն ա. սրա պէս հարիւրաւոր, հազարաւոր ջահիլ զոհեր են գնում մեր գիւղերից։ Մինչև երբ պիտի էհէնց շարունակվի. մեզ դոխտուր ա պէտք է. դոխտուր. քանի-քանի անգամ եմ ասել և էլի ասում եմ. դոխտուր բերել տուէք մեր գիւղի համար։ Եթէ մենք մենակ չենք կարող պահել, եկէք մեր հարևան գիւղերի հետ միանանք ու ընդհանուր ուժերով մի դոխտուր պահենք։ Ով կարողանում ա, ում ուժ ունի, թող իր հիւանդի համար գոնէ քաղաքից դոխտուր բերել տայ. էդ բանը գոնէ սովորութիւն դարձրէք։ Էս խեղճ հարսի վրա քիչը մի 150—200 մանէթ փող խարջված կը լինի. եթէ այդ փողի կէսը գոնէ դոխտուրի տային, գուցէ ազատէին խեղճին, ինչ գուցէ, անշուշտ կազատէին, ես հաւատացած եմ։ Ձեզ եմ ասում, տանուտէր ու իշխաններ, իւրաքանչիւր տան վրա մի 3—4 մանէթ հարկ դրէք ու էդ փողով դոխտուր բերել տուէք։ Քաղաքներում հարուստ մարդկանց վրա յոյս մի՛ք դնիր, թէ նրանք մեզ կօգնեն։ Կազէթներում շատ են գրում, որ նրանք պարտաւոր են ռայաթին, գիւղական ժողովրդին, օգնել, հիւանդանոցներ բաց անել գիւղերում, բայց նրանք չեն լսում. նրանցից յոյս չի կայ. պէտք ա մենք մեզ օգնենք։ Եթէ կարողանանք մի տարի գոնէ դոխտուր պահել, գործն էլ խափանվել չի. դժուարը սկիզբը դնելն ա. եթէ դոխտուր պահելը մենք ադաթ դցենք մեր գիւղում, էդ բանը մի կազէթ գրող կը տեսնի, կը գրի, կազէթ կը գցի ու էն ժամանակ, առանց էն չի, Աստուած ողորմած ա, ուրիշ տեղերից մեզ քօմակ, մեզ օգնութիւն կը գայ։ Դէ, օրհնեալ լինէք, վերջացրի ասելիքս. եկէք գնանք. ասս կատարեցէք, կատարեցէք է, ինչ ասացի, մի ճար, մի իլլաջ գտէք մեր խեղճ գիւղի համար»։

Տէրտէրը վերջացրեց. Ժողովուրդը փոքրիկ խմբերով ցրվեց։

Տաք-տաք խօսում, վիճում, քննադատում էին տէրտէրի քարոզը։ Մի մասը համակրում էր, միւս մասը, մեծամասնութիւնը, ոչ. ամենից շատ հակառակ էին տէրտէրի մտքին գիւղի իշխանները, որոնք նոր հարկի մասին լսել անգամ չէին ուզում, կարծելով, որ հարկը աղքատների վրա ապարիկ կը մնայ, իսկ իրանցից, հարուստներից «նաղդ» կանխիկ կառնեն. բացի այդ բժիշկը, իբրև կրթված մարդ, գիրքով պաշտօնեայ, միշտ մի տեսակ պատիժ, պատուհաս կը լինի նրանց, իշխանների համար, որոնք այլ ևս իրանց գիւղի ինքնակալ տէրեր չեն զգայ, կը զրկվեն իրանց անսահման ազատութիւնից. բժիշկը կը հետաքրքրվի գիւղական գործերով, կը հսկի իշխանների գործունէութեան վրա, կը գրի լրագիրներում. նա վարժապետ չի, որ կարելի լինի հեշտութեամբ վախեցնել ու լռեցնել...

—Մեր տէրտէրը կազէթ շատ ա կարդում,—ասում էր իշխաններից ամենաազդեցիկը, «Բիսմարկ» Ծատուրը։ Բիսմարկ անունը նրան տուել էր գիւղի ուսուցիչը. այդ նա գիտէր. շատ անբաւական էր, կարծելով, թէ վարժապետն իրան փիս մարդ է ասում,—նոր հանգիստ քարոզ ա տալիս, դոխտուրից ա խօսում, որ լսողն ասի՝ տեսէք, տեսէք, մեր տէրտէրը լուսաւոր բաներից ա խօսում։ Բարաքալլա, աչքներս լիս։ Տունը 3—4 մանէթ փող պտինք տալ, որ ինչ ա, մի շլապկաւոր օձ պարածող գայ ու մեզ ապրեցնի։ Նրա ապրեցրածն ուզում չեմ ես, ուզում. ապրեցնողն ու մեռցնողը հրէն է, նա ա. ես նրա մուրվաթին մատաղ,—ասաց Բիսմարկ Ծատուրը, ձեռքը բարձրացնելով վեր, դէպի երկինք,—ամեն բան նրա ձեռքին ա. ում ուզում ա, հարիւր տարի ապրեցնում ա, ում չէ, հրեսին աղդ ա անում էս աշխարհից։ Դոխտուր-մօխտուրը սուտ ա. հաւատալ միք բնաւ։ Տէրտէր ես, Աստուծուց խօսա, Աստուծուց. կազէթները կարդում ես ու խելքիդ զօռ տալիս։ Ասում ա դոխտուրը որ ադաթ դցենք մեր գեղում, էդ բանը մի կազէթ գրող կը տեսնի ու կը գրի. այ նա գլուխը քարովը կը գայ գրելով. ոչ գրի, փուչ գրի. կազէթ գրողն ինչ դարդ ունի մեզ հետ. մի գրող էլ տէրտէրի ասած դոխտուրը կըլի. դոխտուրը։ Մինն ունենք, բօլ չի. նրա էն դահրիմար ղալամի ահից էլ կարողանում չենք առաջվայ պէս գինի-արաղին ջան տալ ու շէնը մեր խելքի կտրած կերպով կառավարել, ուզում ա մեր երէցը մի նոր պատիժ ու պատուհաս էլ նոր բերել. չէ, ուզում չեմ, Դալի-Ալիի րանխն ընկած լաւ եմ, քան կազէթ գրողի ճանկ։ Ասենք, ընդունենք շիրդ, որ դոխտուրը մի բան կը շինի, մարդ կը թափի, մեռնողների թիւը կը պակասեցնի. անր պակասեցնում ա ինչի համար. որ տարեցտարի մեռնողը պակասեց ու ծնվողն ու ապրողն աւելացաւ, էն ում գլուխ պիտի դրանով իւղոտ ընել։ Երկինքից մեզ համար հօ նոր հանդ, նոր տափ չի վէր ընկնելու. առանց էն էլ հիմի իրար գլուխ են ջարդում տափի համար. եթէ ռայաթը շատանայ, ուղղակի իրար միս են ուտելու. մի կտոր հողի համար հարիւրաւոր մարդիկ իրար արիւն թափելու։ Էս քարերը, մեր հանդի քէրծերը, ծոյակերը, հօ ուռվիլ չեն, հաց չեն դառնալ մեզ համար. դոխտուրը հօ մեզ քար ուտելը սովորեցնելու չի։ Թէ էս քարերը կուտվեն, համաձայն եմ, տէրտէրի ասածը կատարեցէք, գնացէք դոխտուր բերէք։ Ես Աստուծու ջանին մատաղ. նա լէխից լաւ ա գիտում, թէ ով պէտք ա ապրի, ով մեռնի, նա գիտում ա, թէ իր ստեղծած աշխարհը ինչքան մարդ կարող ա կերակրել. աւելորդին հրեսին իր կուշտն ա կանչում ու էնտեղ դրախտումը պահում։ Շատ էլ դարդ միք անիլ մանուկ, ջահիլ-ջհուլ մեռելների համար. նրանք էն աշխարհումը լիս են դառնում, լիս։ Լօխ Աստուծու ձեռքին ա. դոխտուրը սուտ ա, սուտ. մեզ պէտք չի. դոխտուրութիւնը փողի թալան ա, հեշտիկ փող դառնելու փանդ ա. տաղ արէք, օր էս եսր շէնամիջում դոխտուր բերել տալու մասին խօսողը չարափ կը տայ հա՛, լաւ իմացէք։

Բիսմարկ Ծատուրին նրա բազմաթիւ ունկընդիրներից ոչ ոք չը հակաճառեց։

Ստ. Տէր-Աւետիքեան

ները։ Այս հարցի առիթով ընտրված մասնաժողովը մշակել է մանրամասն ծրագիր մշակել Շալկայի աղբիւրների ջրերը քաղաք բերելու վերաբերմամբ և մի ուրիշ ծրագիր Նաւթախառի աղբիւրներից ջրանցք անցկացնելու մասին։ Շալկայի ջրերը Թիֆլիս բերելու նախագիծը իրագործելու համար մասնաժողովը ծրագրում է 5 միլիոն րուբլու փոխառութիւն անել այն պայմանով, որ նրանից աւելացած գումարը, ջրանցքի բոլոր ծախքերը ծածկելուց յետոյ, որոնց քանակութիւնը, երևի կը հասնի 3 1/2 միլիոն րուբլու, գործադրվի քաղաքում կանալիզացիա սարքելու վրա։ Այս փոխառութիւնը, մասնաժողովի անդամների կարծիքով, կը հանգցնվի հէնց իրան ձեռնարկութեան արդիւնքով, որը մինչև անգամ աւելի կը լինի, քան այն գումարը, որ հարկաւոր է փոխառութեան տոկոսները վճարելու և գործ դրված դրամագլուխը հանգցնելու համար։

—

ԵՐԵՒԱՆԻՑ մեզ գրում են. «Երէկ, սեպտեմբերի 23-ին, երեկոյեան ժամը 6-ից—7-ը, Երևանում նկատելի էր լուսնի խաւարումն, որը տևեց բաւական երկար ժամանակ։ Լուսնի խաւարումն այնքան կատարեալ էր, որ հազիւ նկատելի էր մանիկը, որից յետոյ սկսեց աստիճանաբար բացվելը»։

—

ՂՈՒԲԱՑԻՑ մեզ գրում են. «Բոլա-Քիւլէնտ գիւղի հասարակութեան լիազօրները, այսօր սեպտեմբերի 23-ին, խնդիրք ներկայացրին Ղուբայի գաւառապետին, խնդրելով նրա աջակցութիւնը գանձարանից փող տալու և բաժանելու մասին նոյն և Կիմիլ-Կազմալեար գիւղացիներին այն վնասների փոխարէն, որոնց նրանք ենթարկվեցին ամառվայ սելերին, երբ սելը էր անցել այդ գիւղերում մեծ կարկուտ։ Գիւղացիների պատմելով, կարկուտը խաչոր ձուից աւելի մեծ է եղել. անասունները բառաչում էին փախչելով։ Բոլոր ցանքերը (ցորեն, գարի, կորէկ, կանէփ) և արօտատեղիները միանգամայն փչացել են և այդ պատճառով յիշեալ գիւղացիները մնացել են ոչ թէ միայն առանց ցորենի հացի և կանէփի, այլ և առանց սերմացուի, որը հարկաւոր է աշնանացանքի համար։ Գիւղացիները մնացել են ճարահատեալ։ Վնասները նրանց առելով հասնում է մի քանի հազար րուբլու։ Քիւլէնդը—41 տուն է, իսկ Կիմիլը—5—6 տուն. Ձայն կայ, որ պիտի այդ գիւղացիներին 750 ր. փող բաժանեն, բայց քիչ է»։

—

ԶԻԳԴԱՄԼՈՒԻՑ մեզ գրում են. «Երիտասարդ այրի կանանց թիւը մեր և շրջակայ գիւղերում չէ կարելի քիչ համարել։ Մեռնում է երիտասարդ ամուսինը, տան միակ տէրը և թողնում է իր խեղճ ու կրակ և ամեն ինչից զուրկ կնոջ խնամքին մի քանի մանր երեխաներ, այսպէս կոչված «խմոր-ուտողներ», որոնք, ինչպէս մօր կաթին, նմանապէս պահել պահպանելու կարօտ են։ Եւ մայրական սէրը ոչ մի պայմանով չէ համաձայնվում թողնել իր զաւակներին անտէր, անտիրական և գնալ օտարի օջախը շէնացնել։ Այսպէս ուրեմն թշուառ այրին, ինչպէս երեխաների տէրերը մինչեւ հայթայթելու ու անունդ մատակարարելու, նոյնպէս տանից դուրս դաշտային գործերը կառավարելու պարտականութիւնն է ստանձնում։ Այնուհետև տան միակ հոգսը ծանրանում է երիտասարդ տան տիրուհու վրա։ Այդ շարքի կանանցից ոմանք (սատում են ոմանք) չեն կարողանում մինչև վերջը անարատ պահել իրանց մաքուր անունը... ընտանեկան պատիւը։ Լինում են, պատանիներ կամ երիտասարդներ, որոնք ուրախութեամբ յանձն են առնում երբեմն օգնութեան ձեռք մեկնել օգնութեան կարօտ երիտասարդ այրիին, «երբեմն»-ը դառնում է յաճախ և ամեն օր... և մի օր ամօթը կորցրած կինը զգում է ողջախոհութիւնն պատռված... և գաղտնիքը դառնում է ամենքին յայտնի։ Բարոյական բարձրութիւնից վայր ընկած կինը, առաջ, որ ամեն ինչ անում էր ծածուկ, յետոյ—աշկարայ և հասարակաց կնոջ յատուկ անպատկառութեամբ և համարձակութեամբ, չէ մերժում իր այցելուներին... Գիւղը այսպիսի մի արատ ունենալուց յետոյ, գիւղի առաջաւոր մարդիկ, որոնք ամենայն հեշտութեամբ կարող են այդ տեսակ անպատուաբեր երևոյթի առաջն առնել, ճշմարտութիւնը երևան հանելով, ցաւելով պիտի ասել, որ երբեմն էլ այդ կարգի մարդիկ օգտվում են «ընկած» կնոջից։ Մարմնի փչացած մասը հեշտութեամբ փչացնում է և միւս մասերը. մի անգամ ընդմիշտ ամօթը կորցրած կինը հեշտութեամբ որսում է «իր» հետ յարաբերութիւն ունեցող օրիորդին, թշուառին խայտառակում ու անբաղդացնում... Ոչ մի բաղդաւոր օրիորդ այնքան երկրպագու չի ունենայ որքան «մայր» պատուին արժանացող օրիորդը։ Մի շարք ոչ պակաս փչացած պատանիներ և երիտասարդներ իրանց «սէրն» են առաջարկում անբաղդ օրիորդին... Եւ մի օր էլ դժբաղդ «օրիորդի» նոյնքան դժբաղդ մայրը իր աղջկան մօտիկ հարևանի տունն է ուղարկում (տանեցոց աչքից հեռու) այնտեղ «աղաւվելու»... խայտառակութեան կենդանի վկան այնտեղ ծածկելու»...

—

Տրապիզոնից մեզ գրում են հետևեալը. «Մակեդոնական ապստամբութիւնը ուժասպառ անելով Թիւրքիայի առանց այն էլ քայքայված անտեսութիւնը, կառավարութիւնը սկսաւ եղած տուրքերը կրկնապատկել և նոր տուրքեր սահմանել. ոչխարի և այծի տուրքը 3-ից բարձրացաւ 5 ղրուշի, ձիի տուրքը 5-ից 10 ղրուշ։ Նոր տուրքեր դրուեցան, եզի և կովի վրա 10 ղրուշ, ջորիին 5 ղրուշ, էշին 3 ղրուշ։ Սա այնպիսի քայքայիչ տուրք է, որ այժմեանից դժուար չէ ենթադրել, որ կարճ ժամանակամիջոցում գիւղական հասարակութիւնները բոլորովին կը զրկվեն ընտանի կենդանիներից. տաւարնորդի, գինուորական և այլն տուրքերը յայտնի են արդէն իրանց ծանրութեամբ, փոխանակ նրանց մեղմացնելու և գիւղական տառապող ժողովուրդը ազատելու սովածութիւնից, նորանոր անտանելի հարկեր են հնարվում և խստութեամբ գործադրվում. երևի «րէֆօրմ» են դրանք էլ։ Թիւրք տարրն և ֆանատիկոս ժողովուրդն էլ սաստիկ յուզված է այս նոր տուրքերից, բայց անշուշտ մոլլաները նրան կը հասկացնեն, թէ գեավուրներն են այս բոլորի պատճառը և նրա զայրոյթը կուղղեն դէպի քրիստոնեաները»։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—Մարսէլի եպիսկոպոսը, որից կառավարութիւնը նորերս խլեց նրա ռոճիկը, այս օրերս ընդունեց կաթոլիկական շահերը պաշտպանող ընկերութեան պատգամաւորութիւնը, որը մատուցեց սրան 25 հազար ֆրանկ, որ հաւաքված էր նրա օգտին հանգանակութեամբ։ Շնորհակալութիւն յայտնելով պատգամաւորութեանը այդ դրամի համար, որ կառավարութիւնը անարդարութեամբ խլեց իրանից, եպիսկոպոսը յայտնեց, որ նա այժմ ոչինչ հիմք չունի գանգատվելու, որովհետև այն պատիւը, որ ցոյց տուեցին նրան հաւատացեալները, անկասկած աւելի գնահատելի է, քան խլված ռոճիկը։

—Բերլինից «Русск. Вѣд.» լրագրին հեռագրում են հետևեալը. «Սեպտեմբերի 20-ին Լէսսինգ-Թատրօնում կայացաւ Զուդէրմանի «Sturmgeselle Socrates» դրամայի առաջին ներկայացումը։ Սկզբում լավող ծափահարութիւններին փոխարինեցին սուլոցները։ Պիէսան ներկայացնում է քաղաքական երգիծաբանութիւն։ Պիէսայի գլխաւոր հերոսը 1848 թւի ներկայացուցիչն է, որպէս հակադրութիւն ժամանակակից սերունդի, սակայն թէ առաջինը և թէ վերջինը շատ անբնական են ներկայացված»։

—Բերլինում բացվեց ժողովրդական կրթութիւնը տարածող ընկերութեան կոնգրէս իշխան Կարօլատի նախագահութեամբ։ Թէպէտ ընկերութեան նպատակն է ծանօթացնել ժողովուրդը ամեն տեսակ ուղղութեան գրողների հետ, բայց ժողովը ողջունվեց կառավարութեան ներկայացուցիչների կողմից, և կայսրը նշանակեց ընկերութեանը տարեկան 3000 մարկ օժանդակութիւն։

—Պարիզից հեռագրում են, որ սեպտեմբերի 21-ին, չը նայելով անձրևային եղանակին, բազմաթիւ ամբոխը պատկառանքով անցաւ Մօնմարտրի գերեզմանոցում Զօլայի գերեզմանի առջև, որը ծածկված էր թարմ ծաղիկների պսակներով։ Արտասանվեցին մի քանի ճառեր։

—«Patrie» լրագրի թղթակիցը հաղորդում է Լօնդօնից, թէ ամբողջ Անգլիայում ժողովրդական ցոյցեր են կազմակերպվում մակեդոնացիների օգտին։ Սատրագրութեան թղթերը ձեռքից ձեռք են անցնում ամեն տեղ, փողոցներում և ժողովարաններում։ Պահպանողական մինիստրութեան յայտարարութիւնը, թէ Անգլիան չի միջամտի արևելեան գործերի մէջ, աւելի ևս ստակեցրեց ժողովրդի եռանդը ցոյցեր կազմակերպելու գործում։

—«Radical» լրագիրը հաղորդում է, թէ ի նկատի առնելով որ շուտով կը սկսվեն ֆրանսիական պատգամաւորական ժողովի նիստերը, դիմադրական կուսակցութեան շարքերում զբաղված են այն հարցով, թէ ով կը լինի Մելինի յաջորդ պատգամաւորական ժողովի մէջ։ Ինչպէս յայտնի է, Մելին, որ չափաւոր հանրապետականների գլուխն էր այդ ժողովի մէջ, ընտրվեց սենատի անդամ և այսուհետև պէտք է գործէ սենատում. նրա կուսակցութիւնը այդ ընտրութեամբ մնաց առանց ղեկավարի։ «Radical» լրագրի առելով Մելինի տեղը պատգամաւորների ժողովում աշխատում են գրաւել Րիբօ և Էյնար։

—Ցոյանի ֆրանսիական սօցիալիստ-հեղինակ Ժօրէս մօտ օրերումս մի ճառ արտասանեց Տարբում, որի մէջ բնորոշեց քաղաքական ներկայ դրութիւնը և մանրամասնաբար կանգ առաւ եկեղեցին պետութիւնից բաժանելու հարցի վրա։ «Բաժանումը,—ասաց Ժօրէս,—կը կատարվի մօտ ապագայում։ Դրա համար հարկաւոր է միայն երեք պայմանի գոյութիւն. 1) Պէտք է հրաժարվել անորոշ ձևակերպութիւններից և մշակել ճիշդ և որոշ նախագծեր եկեղեցին պետութիւնից բաժանելու վերաբերմամբ. 2) Անհրաժեշտ է մացնել աշխարհիկ կրթութեան պարտաւորեցուցիչ լինելու օրէնքը. 3) անհրաժեշտ է, որ սենատը ընդունէ աշխատանքին անընդունակ և զառամեալ մարդկանց համար կենսաթոշակ սահմանելու օրէնքը։ Թող պրօլետարիատը ապահովված լինի կերակրով, հագուստով և բնակարանով. ահա այս է հանրապետութեան քաղաքակրթական գրաւականը։ Պարլամէնտական այն մեծամասնութիւնը, որ կանէ այդ բանը, այժմ կունենայ բաժանելու եկեղեցին պետութիւնից կամ գոնէ կը կարողանայ այդ հարցը ընտրողական ծրագրի գլխաւոր կէտը դարձնել հետևեալ ընտրութիւնների ժամանակ։

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐ

—

Խաչիկեանը մելամաղձ տրամադրութեան մէջ էր։

—Ի՞նչ կայ, հարցրի ես։

—Մի անհամ վիճակի մէջ եմ ես ինձ զգում, պատասխանեց նա ակամայ։

—Ինչու։

—Անցեալ օր, բացատրեց նա, ես հիւր էի մի տան, ուր խմբված էին մի քանի ծանօթ և ինձ անծանօթ անձեր։ Նրանցից ես շատ լուրեր լսեցի։ Լուրերը հետաքրքրեցին մեզ և մենք զանազան մեկնութիւններ ու գատողութիւններ տուինք։ Ես յուզված խօսում էի և նոյն իսկ տպաւորութիւն գործեցի։ Սակայն, կարող էք երևակայել, որ բոլոր լուրերն էլ սուտ դուրս եկան։

—Գուցէ բերանից բերան անցնելուց լուրերը խեղաթիւրված էին, նկատեցի ես։

—Ոչ, վրա բերեց Խաչիկեանը, իմ լսած ութ լուրից միայն մէկն էր խեղաթիւրված, իսկ մնացածները բոլորովին չինծու էին։ Եւ ես ժամերով զբաղված էի նրանցով։

—Ի՞նչ լուրեր էին, հետաքրքրվեցի ես։

Խաչիկեանը հաղորդեց մի քանի նմուշներ։ Լուրերը պատասխանատու բնաւորութիւն էին կրում և վերաբերում էին դէպքերի, անձնաւորութիւնների և երևոյթների։

Ես կարող էի առաջ բերել այդ լուրերը, իբրև բնորոշ երևոյթներ, բայց ինչ օգուտ։ Ինչու սուտ լուրը կրկնվի և դարձեալ խօսակցութեան առարկայ դառնայ։

Անկասկած սուտ լուրը հերքելը ինքն ըստ ինքեան մի լաւ բան է և կը փարատէ շատ թիւրիմացութիւններ, բայց պատող անհիմն լուրերի թիւը այնքան մեծ է, որ հերքումների համար հարկաւոր կը գային բազմաթիւ էջեր։

—Ես չեմ ըմբռնում, աւելացրեց Խաչիկեանը, լուր հնարողների լօգիկան։ Միթէ չեն մտածում նրանք, որ վաղը միւս օր կը պարզվի ամեն բան և այն ժամանակ զրպարտված անձը աւելի ես մաքրված կը հանդիսանայ հասարակութեան առաջ։

—Երևի բօլէական տպաւորութեան վրա են յոյս դնում։

—Բայց դա սխալ հաշիւ է, բորբոքվեց Խաչիկեանը։ Այդպիսի տպաւորութիւն գործելու ցանկութիւնը այժմ այն արդիւնքն ունի, որ ես ոչ մի լուրի չեմ հաւատում, մինչև որ չը ստուգեմ։ Այժմ ամենաճիշդ և ճշմարտացոյն լուրերին էլ ես կասկածով եմ վերաբերվում, մինչև որ հաստատ վաւերացումներ չունենամ։

Մենք կանգ առանք մի քանի չինծու լուրերի բնաւորութեան վրա և տեսանք, որ շատ դէպքերում թագնված են կրքեր և մասնաւոր հաշիւներ։

—Զոկ բան է սկամայ խեղաթիւրումը, սխալը և թիւրիմացութիւնը, եզրափակեց Խաչիկեանը. այդտեղ էլ երևոյթը սխուր է, բայց նա ունի և մեղմացնող կողմեր։

—

Բանալով իր սիրտը և խօսելով ինձ հետ, Խաչիկեանը հանգստացաւ, սկսեց կատակներ անել և ի միջի այլոց պատմեց հետևեալը։

Հին ժամանակները, երբ Արաքսի աւազանում իշխում էր Հասան խանը, մի անգամ տեղի ունեցաւ մի մեծ թիւրիմացութիւն, որ քիչ էր մնացել մի մեծ աղէտի փոխարկվէր։

Ահա ինչ թիւրիմացութիւն էր։

Հասան խանը տեղեկութիւն է պահանջում իր սահմանագլխեայ կառավարիչներից ժողովրդի տրամադրութեան մասին երկրի զանազան մասերում։ Կառավարիչները հաղորդում են, թէ սարվայ բերքը լաւ է եղել և հարկերը աջող հաւաքվում են, թէ մուսուլմաններից շատերը պատրաստվում են Մեքքա գնալու, իսկ հայերը դէպի Երուսաղէմ։ Միայն Նախիջևանի խանը իր զեկուցման մէջ ակնարկում է եղել, որ հայերը պէտք է սուրբ Խաչին կոտորած անեն, և այդ պատճառով պէտք է աղմուկ անեն և փառաւոր կեր ու խում ունենան։ Նախիջևանի խանը աւելացնում է իր նամակի վերջում, որ կոտորածը պէտք է լինի ընդհանուր։

Հասան խանը թէ զարմացած է, թէ վրդովված։ Նա զարմացել է, որ կոտորած պէտք է լինի, այն էլ ընդհանուր և նա այդ մասին ոչ մի գաղափար չէ ունեցել։ Նա վրդովված է, որ այդպիսի մի կարևոր և պատասխանատու գործի մասին նա ստացել է միայն մի զեկուցում և այն էլ չափազանց համառօտ և թեթևամիտ կերպով հաղորդված։

Հասան խանը հայվում է և տեսնում, որ մինչև կոտորածի օրը մնացել է միայն երեք օր, իսկ նա դեռ ոչ մի կարգադրութիւն չէ արել։

Կանչում է իր մերձաւորներին, տալիս պատուէրներ և ուղարկում զանազան տեղեր հրահկելու և անկարգութիւնների առաջն առնելու։

Սակայն գալիս, անցնում է Սուրբ Խաչը և ամեն բան հանգստութեամբ անցնում է։ Ոչ մի յուզմունք, ոչ մի խլրտում, ոչ մի փոքր անկարգութիւններ անելու։

Հասան խանը բացատրութիւն է պահանջում Նախիջևանի խանից։

—Ինչու էիր ինձ անհանգստացնում քո զեկուցումներով, հարցնում է նա, ինչ կոտորածներ ես դու հնարել, ուր է աղմուկը։

Նախիջևանի խանը շուարում է։ Նա ոչ մի կոտորածի մասին զեկուցում արած չէ եղել։

—Ինչպէս թէ չես արել, բարկանում է Հասան խանը։ Մոռացե՞լ ես քո վերջին նամակը։

—Այդպէս բան չեմ գրել, պատասխանում է Նախիջևանի խանը։

Հասան խանը կարգադրում է նամակը բերել։

Եւ ահա այստեղ բացվում է գաղտնիքը։

Նախիջևանի խանը իր նամակի մէջ գրում է, որ հայերը զբաղված են իրանց պասով և հինգ օրից յետոյ սուրբ Խաչի տօնի առիթով թոյլ կը տան իրանց աղմուկ և զուարճութիւններ։

Սուրբ Խաչի տօնը յայտնի է Արաքսի ափերի թուրքերի մօտ «Օղլախ-Ղրան» անունով, որ նշանակում է «ուլերի-կոտորած»։ Սուրբ Խաչի օրը հայերը սովորութիւն ունեն ուլ մորթել ամեն տեղ։ Եւ որովհետև ուլ մորթվում է մեծ տարածութեան վրա և մեծ քանակութեամբ, այդ պատճառով թուրքերը անուանել են նրան ուլերջարդ կամ ուլի կոտորած։

Բանից դուրս է գալիս, որ նամակի մէջ Օղլախ-Ղրան բառը լաւ չեն կարդացել և դրանից առաջացել է մեծ թիւրիմացութիւն։

Հասան խանը տեսնում է իր սխալը և ընծաներով յետ դարձնում Նախիջևանի խանին իր տեղը։

—

Խաչիկեանը պատմեց այդ տեսակ դարձեալ երկու աւանդութեան մասին։ Նրանց մասին մի ուրիշ օր։

Վրձին

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

27 սեպտեմբերի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Ցայտնված է առաջին նախազգուշացում «Петербургскія Вѣдомости» լրագրին։

ՀՌՈՄ։ Ջերնօգօրիական իշխանը թագուհու խնդրով յետաձգեց իր այցելութիւնը և գալու է Շնունդից յետոյ։ Իշխանը աշխատում է փոխառութիւն անել, որպէս զի բարւոքէ իշխանութեան ֆինանսական դրութիւնը և միջոցներ գտնէ Ջերնօգօրիայի պօստային, հեռագրական և բանկային դրութիւնը ազատել Աւստրիայի ազդեցութիւնից։

ԲԵԼԳՐԱԴ։ Գնդապետ Մաշինը նշանակված է Դունայեան դիվիզիայի հրամանատար։

ԳԱՊՐԻ։ Բացվեց բուսապահական համաժողովը։

ՎԻԵՆՆԱ։ «Politische Correspondenz»-ը հաղորդում է, որ Սօֆիայում վերջացած է ռուսական և աւստրիական գլխաւոր հիւպատոսների կատարած քննութիւնը «Վասիլպուս» նաւի վրա պատահած դինամիտային պայթումի պատճառների մասին։ Պարզվել է, որ պայթումը պատահաբար է տեղի ունեցել և խօսք անգամ չէ կարող լինել այն մասին, թէ գոյութիւն է ունեցել նպատակ արտասահմանեան մի նաւ օդ թռցնելու համար։

ՎԱԼԿ։ Նահանգական դատարանի վճռով պաստօր Պլամշը ընդմիշտ հեռացված է պաշտօնից ուղղափառների վրա ծէս կատարելու պատճառով։

ՕՐԱՆ։ Մարօկկօի սուլթանը համերաշխ է այն աւազակների հետ, որոնք յարձակվել են ֆրանսիական զօրքերի վրա։ Էլմունգարի մօտի աւազակախմբերը սուլթանի ազգականների առաջնորդութեամբ էին։ Ֆրանսիական կառավարութիւնը շատ է բարկացած այդպիսի թշնամական գործողութեան պատճառով։

ԼՕՆԴՕՆ։ Ճապօնական դեսպանը յայտնեց, որ Կորէան բաժանելու մասին եղած լուրը երևակայական է համարում և ոչ մի հաւատ չէ ընծայում այն տեղեկութեանը, թէ Ռուսաստանը յայտնել է Մանջուրիան մաքրելուց հրաժարվելու մասին և այն, թէ Ճապօնիան ոչ

մի իրաւունք չունի ռուսական գրաւման հարցին միջամտելու։ Կորէայի վերաբերմամբ գոյութիւն չունի ոչ մի բան, որ կարողանար նոյն իսկ փոքրիկ դժգոհութիւն առաջացնել Ճապոնիայի և Ռուսաստանի միջև։ Պաշտօնական յարաբերութիւնները սրտագին են։

ՍՕՖԻԱ։ Թիւրքական զօրագունդը յարձակվեց Կարաբօյնեցա անունով բուլղարական պահականոցի վրա։ Մի քանի բուլղար զինուորներ վիրաւորված են։

Խմբագիր՝ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԻՍԱՀԱԿ ՄԷԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՑԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ

սրանով յայտարարում է, որ նրա ատենում ցերեկվայ 1 ժամին, հոկտեմբերի 3-ին նշանակված է աճուրդ կապալով տալու պարզ պահելու իրաւունքը Կուր գետի վրա, Մուխրանսկայա փողոցի և Սաղի միջև։ Աճուրդին մասնակցել ցանկացողները կարող են պայմանները տեսնել Ուպրավայի 1-րդ բաժանմունքում բոլոր լի օրերը ցերեկվայ 9 ժամից մինչև 2 ժամը։ Կնքված ծրարներն ընդունվում են աճուրդ սկսելուց առաջ։ Աճուրդին մասնակցել ցանկացողները մուծում են 1500 ր. գրաւական։ Աճուրդը կը սկսվի կամաւոր գնից։ 1—2

ԱԿՆԱԲՈՅԺ

Յ. ՏԷՐ-ՊԱԻԹԵԱՆ

Ընդունելութիւնը ամեն օր
Առաւօտեան ժամի 9-ից մինչև 12
Երեկոյեան » 5-ից մինչև 6
Մադաթեան փ. Արտվեանցի տ. № 11 Ալէքսանդրեան այգու դիմաց։ 2—25

ԲԺԻՇԿ

Ա. ՄԽԻԹԱՐԵԱՆՑ

Ընդունում է մանաւորապէս սիֆիլիս, մորթու և վեներական ախտ ունեցող հիւանդներին։
Բժիշկո-միկրոսկոպիական կաբինէտ։
Ամենայն օր Առաւօտ. 12—2 ժ.
Երեկոները 5—6 ժ.
Մեծ Վանքի փողոց, տուն Կուզանովի. № 20. Բախչիևի դեղատան կից. Большая Ванкская ул. домъ Кузанова, № 20, рядомъ съ аптекой Бахчіева. 10—100

ԱՐԱՔՍԵԱՆԻ ՀԱՒԼԱԲԱՐԻ ՆՈՐ ԹԱՏՐՈՆ
(Պօստանովինովսկայա փող. տուն Վարշամեանի)
ԲԱՑՄԱՆ ԱՌԹԻՒ
Կիրակի, սեպտեմբերի 28-ին
Հայ դերասանական խումբը, ղեկավարութեամբ
Գ. Ա. ԱՐԱՔՍԵԱՆԻ
Կը ներկայացնէ

◆ ՊԷՊՕ ◆

Կոմեդիա 3 գործ. հեղ. Գ. Սունդուկեանի։
Մասնակցում են.—Տիկ. Արաքսեան, օր.օր. Բէգիջանեան, Հայկանոյշ. պ.պ. Ամօ-Խարազեան, Բէրոյեան, Խուդանեան, Ղուշչեան, Գուլազեան, Աղէլխանեան։
Սկիզբն է ճիշդ $8^{1}/_{2}$ ժամին երեկոյեան։
Կառավարիչ՝ Լ. Գ. Մնացականեան
Ղեկավար՝ Գ. Ա. Արաքսեան 2—2

ՆԿԱՐԻՉ ԳԷՈՐԳ ԲԱՇԻՆՋԱՂԵԱՆԻ

ՆԿԱՐՉԻ ՅԻՇՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԳԻՐՔԸ

6 տպագրական թերթից բաղկացած, չքեղ վելէն թղթի վրա տպած, ընտիր արտասահմանեան թղթով շապկած, լոյս տեսաւ և ծախվում է Պետերբուրգում։
Գինն է 35 կ. ճանապարհածախսով
Դիմել հետևեալ հասցէով. С. Петербоургъ, „Пушкинская скоропечатня“, Христафору Башинджагянъ, Лештуковъ пер., д. № 4. 6—10

Նախկին ՅՈՎՆԱՆԵԱՆ ՔԱՐՎԱՆՍԱՐԱՅՈՒՄ Սիոնի փողոցում տրվում է վարձով դատարկ համարներ։ Վարձու գները կարելի է իմանալ կառավարիչ Գուլուզեանից։ 3—3

Մի Հին Ուսուցիչ

փնտրում է ուսուցչի պաշտօն Թաւրիզի կամ Պարսկաստանի հայոց որ և է դպրոցում։
Դիմել՝ Իգդիր, Ա. Սուլթանեանին։
(և. հ. չ.) 6—6

ԹԻՖԼԻՍԻ ԱՐՔՈՒՆԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆ
ՌՈՒՍԱՑ ՕՊԵՐԱ
Կիրակի, սեպտեմբերի 28-ին
Կը ներկայացվի

ՐԻԳՕԼԷՏՏՕ

Օպերա 4 գործ. երաժշտութ. Վերդիի
Մասնակցում են.—Տ.տ. Կարաուլինա, Սելիւկ-Րոզնովսկայա, Լեյինա, Սկորուպսկայա, Տրոյնիկովա. պ.պ. Րայսկի, Գլադկով, Կիւզնէր, Րազդոլսկի, Գրինէվ, Գավրիլով.
Սկիզբը երեկոյեան 8 ժամին։
Ապդ. Վաղը, երկուշաբթի, սեպտեմբերի 29-ին, կը ներկայացվի. 1) «Պայացներ» 2) «Պօպլիա». երեքշաբթի, սեպտեմբերի 30-ին, կը ներկայացվի «Դեմոն»։ 1—1

ԲԺՇԿԱՊԵՏ

Ա. ՔԱԹԱՆԵԱՆ

ՆԵՐՔԻՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ունեցողներին
Ընդունում է 9—11 ժ. առաւօտը
և 5—7 ժ. երեկոյեան։
Վելեամինովսկայա փողոց, տ. Սաֆարովի, № 13. 1—10

!!ՊՈՂՈՆՋԵՑԻՔ!!
Լոյս տեսաւ
ԵՂԲ. Գ. ԵՒ Մ. ՓՐԻԴՕՆԵԱՆՆԵՐԻ
Կովկասեան Ամենամեծ
ՏՆԿԱՐԱՆԻ
պտղատու ծառերի կատալօգը
Տնկարանը գտնվում է Անդրկովկասեան երկաթուղու ՍԿՐԱ կայարանի մօտ

ԿԱՏԱԼՕԳՆԵՐԸ ՈՒՂԱՐԿՎՈՒՄ ԵՆ ՁՐԻԱԲԱՐ։

Պահանջները ուղղել հետևեալ հասցէով. М. Е. Придонову, Сергіевская, 11.
1—12

ԺԸՆԷՎՈՒՄ ԵՒ ՊԱՐԻԶՈՒՄ ուսած մի երիտասարդ պատրաստ է վերցնելու
ՖՐԱՆՍԵՐԷՆԻ ՀԱՅԵՐԷՆԻ և ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ
ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ԴԱՍԵՐ
Յանձն է առնում նոյնպէս բարձրագոյն կրթութեան համար պատրաստվող երիտասարդներին քիչ ժամանակվայ ընթացքում ֆրանսերէնի հետ ծանօթացնել այնքան, որ նրանք կարող լինեն առանց դժուարութեան հետևելու դասընթացքներին։
Դիմել՝ Բէբուտովսկայա փողոց, № 4, Բիչմիչեանի տունը։ 6—10

ԿԱՊՍՈՒԼՆԵՐ ՄԱՏԻԿՕԻ
(Cansules au Matico)
ԳՐԻՄՕ ԵՒ ԸՆԿ. ԴԵՂԱԳՈՐԾՆԵՐԻ
Թոյլ է տրված Ռուսաստանում։
—

Աջողութեամբ գործ է ածվում հանրէկի բժշկութեան ժամանակ, երբեք չը յոգնեցնելով ստամոքսը, ինչպէս այդ լինում է, երբ գործ է ածվում Կոպայբալզամը հեղուկ ձևով։
—
Парижъ, 8, Rue Vivienne և գլխաւոր դեղատներում։
(12 և 28) 20—24

ԱՄԵՆԱՎԵՐՋԻՆ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ!!!
Վ. ԵՒ Ա. ԽՈՒԴԱՎԵՐԴԵԱՆՆԵՐԻ
ՀԱՆԴԵՐՁՆԵՐԻ ԽԱՆՈՒԹՈՒՄ
որ գտնվում է Գոլովինսկի Պրոսպեկտի վրա I գիմնազիայի հանդէպ
Ստացված է ՄԵԾ ՔԱՆԱԿՈՒԹԵԱՄԲ ներկայ և եկող սեզոնների համար կանանց, տղամարդկանց և երեխայոց պատրաստի հագուստներ, կարված պարիզեան և բերլինեան ամենավերջին տարազով։
Ունենք նաև քաղաքացիական բոլոր հաստատութիւնների և միջնակարգ դպրոցների հագուստներ։
Ընդունում ենք մեր սեպհական կտորներից—տղամարդկանց հագուստների ամենայն տեսակ պատուէրներ—որոնք ստացված են ռուսական և արտասահմանեան ամենայայտնի գործարաններից։ Արժանութեան կողմից՝ չունի ոչ մի մրցող։ 3—10

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ
2-րդ տպագրութեամբ
Կ. ԿՈՒՍԻԿԵԱՆՑԻ և ԼԵՒՈՆ ՍԱՐԳՍԵԱՆՑԻ
Կազմած

ՄԱՅՐԵՆԻ ԽՕՍՔ

Ընթերցանութեան ձեռնարկ 3-րդ և 4-րդ տարիների համառօտ հայերէն-ռուսերէն բառգրքով։
ԳԻՆՆ Է 70 ԿՈՊ.
Դիմել. Թիֆլիս՝ «Մուրճի» խմբագրատուն կամ «Գուտտենբէրգ» և «Կենտրոնական» գրավաճառանոցներին։ 10—10

ԾԱՂԿԵԱՅ Օ-ԴԸ-ԿՕԼՕՆ

„ՀՈՏԱՒԷՏ ԿԱԿԱՉ“

Գեղեցիկ սրուակում
ՇԱՏ ՀԱՃԵԼԻ ՀՈՏ
ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ԲՐՕԿԱՐ ԵՒ ԸՆԿ.
3—6 (օ. 25, հ. 28, դ. 28, փետր. 25, ապ. 25, յուն. 25) (Метцль). 148, 168.

Թիֆլիսի Կենտրոնական Գրավաճառանոցում
վաճառվում են հայերէն հետևեալ նոր գրքերը՝
ԱԴՈՆՑ Ն., Բանբեր գրականութեան և արուեստի, պատկերազարդ, մեծադիր 256 երես, ընտիր թղթի վրա, ա. գիրք, Պետերբուրգ, 1903 թ. գ. 2 ր. 50 կ. Բաժանորդագինն է 2 հատ. 4 ր.
ԱՐԾՐՈՒՆԻ Վ., բժշկ., Աղջիկ (Առողջապահական և բարոյագիտական էտիւդ) պատկերներով, Թիֆլիս, 1903 թ. գ. 60 կ.
ԴՈՒՐԲԱՆԵԱՆ Յ., Ծանօթ պատկերներ (երէցփոխների, եկեղեցու ոգտատէրների կեանքից), Պետերբուրգ, 1903 թ. գ. 75 կ.
ՍԱՐԴԱՐԵԱՆ-ԱՐԵՒՇԱՏԵԱՆ Ա., Երազ կամ Օսկան Պետրովիչն Եդեմում, Ֆէյերիա 1 գործողութեամբ, Թիֆլիս, 1903 թ. գ. 20 կ.
Նոյն տեղը վաճառվում են բոլոր ուսումնարանների համար դասագրքեր։
Դիմել Тифлисъ, въ Центральную книжную торговлю. (ռ. կ. չ.) 4—5

Ֆինանսների Նախարարութեան իրաւասութեան տակ գտնվող
ՀԱՇՈՒԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ
ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆԻ
Հեղինակ «Առևտրական, գործարանական եւ նաւթարդիւնաբերութեան հաշւապահութեան ձեռնարկի», որ ֆինանսների նախարարութեան ուսումնական բաժնի կողմից ընդունված է իբրև օժանդակ ձեռնարկ առևտրական դպրոցներում և նրանց գրադարաններում
ՍՈՎՈՐԵՑՆՈՒՄ ԵՒ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒՄ ԵՆ
Երկու սեռի անձանց՝ գործնական ձեւով հաշւապահութիւն $4^{1}/_{2}$ ամսում։
ՊԱՐԱՊՄՈՒՆՔԻ ԱՌԱՐԿԱՆԵՐՆ ԵՆ
1) Իտալական կրկնակի հաշւապահութիւն արդիւնագործութեան բոլոր ճիւղերի վերաբերեալ, վաճառականական, բանկային, յանձնարարական, գործարանական, նաւթարդիւնաբերական եւ նաւթագործական հաշւապահութիւն։ 2) Առևտրական թուաբանութիւն։ 3) Առևտրական թղթակցութիւն։ 4) Մուրհակային և առևտրական օրէնքներ։ 5) Վայելչագրութիւն եւ ուղղումն ամենավատ ձեռագրի։ 6) Թուաբանութիւն համրիչի վրա։ 7) Գրելու վարժութիւն «Րէմինկտոնի» գրելու մեքենայի վրա (կամաւոր)։
Կուրսերի համար դասատուներ են հրաւիրված համալսարանական կրթութիւնով և իրանց գործին մասնագէտ մարդիկ, որոնք հաստատվել են իրանց պաշտօնում ֆինանսների նախարարութեան ուսումնական բաժնի կողմից. գեղագրութեան համար էլ հրաւիրված է մի գեղագիր նկարիչ։
Ընդունելութիւն ամեն օր ժամը 5 մինչև 7 երեկ.։ Պարապմունքները սկսվում են 1903 թւ սեպտեմբերի 15-ից պարբերաբար ամեն 4 ամիս, ամենայն օր ճաշից յետոյ՝ 60 ռուբլի վճարով ամբողջ դասընթացքի համար։
Դասընթացքը աւարտողներին տրվում են, ֆինանսների նախարարութեան թոյլատրված ծրագրի համաձայն, ատեստատներ։
Ցանկացողներին խնդրում են դիմել գրաւոր կերպով կամ անձամբ կուրսերի հիմնադրին՝ Թիֆլիսում, Н. В. Абраамяну, Николаевская ул. № 46, ամենայն օր։ Ծրագիրն ուղարկվում է ձրի։
Վերևում յիշված ձեռնարկը ծախվում է Ռուսաստանի բոլոր գրավաճառանոցներում։ Օտարաքաղաքացիները գիրքը գնելու համար կարող են դիմել հեղինակին, առանց պոստի ծախս վճարելու։ ԳԻՆՆ է 3 ր. 50 կոպէկ։ (կ. ե. հ.) 24—25

Дозволено Цензурою. Тифлисъ, 27 Сентября 1903 г. Электропечатня Груз. Изд. Т—ва, В. Ванкская ул.